

VASZILIJ BOGDANOV

Vigadjunk tehát

találkozások egy magyar költővel

1. Este a bárban

A fiatal, sovány magyar költővel
a bárban találkoztam, egy májusi estén.
Abszintot ivott és némán, félrehajtott fejjel
bámulva néhány nem létező pontot
az asztalon, hallgatta a jamaicai trombitást.
Asztalához kéredzkedtem, ebben az esti órában
általában tele van a bár, most a törzsasztalunknál is
idegenek ültek, kövér, harsogva beszélő,
spicces amerikai turisták. „Ne haragudj –
jött oda Pierre, az ismerős pincér –,
azt hittem ma már nem jösztek,
különben sem tudtuk volna tartani az asztalt,
nagyon vadak, követelőzők ezek az idióták...”
„Itt jól vagyok!” – nyugtattam meg –, s én is
abszintot rendeltem és egy korsó sört,
Léna is bármelyik pillanatban befuthatott.
Megvárom, gondoltam, s amikor kihozták
az italokat, poharam felemelve ránéztem
asztaltársamra és biccentettem. Ő is felemelte
poharát, tétován bemutatkozott, de nem értettem
jól a nevét. „Maga német?” – érdeklődtem.
„Nem, magyar vagyok – húzta el a száját
és kesernyésen vigyorgott – Maga pedig,
a nevéből ítélve orosz.” Igen, bólintottam
és néztük a danolászó amerikaiakat.
Kiderült, a város, ahol született és felnőtt
Trianon után Csehszlovákiához került,
ő pedig elindult a világba, Berlinben él,
német lapoknál újságíró... Itt tartottunk,
amikor egy vékony, karcsú nő állt meg

az asztalunknál és hunyorogva, ijedten nézett.
„A feleségem – mondotta az idegen, felugrott
és székkal kínálta a nőt, aztán Oroszországról
érdeklődött. „Tíz éve eljöttem!” – magyaráztam,
de nem folytathattam, mert megjött Léna.
Sört kért, ahogyan az idegen nő is és révülten
hallgattuk a virtuóz trombitaszólót,
Párizsba szakadt szomorú emigránsok.

2. Az ember kimegy a képből

a magyar költő monológja +

Én sokáig úgy jártam a világban, mintha a kezemet
akkor emelhetném fel, amikor akarom,
a napban akkor heverhetek el, ha fádom, s akkor nevetgetek,
amikor akarok, ha az élet tréfás képei ingerelnek.
Tévedtem. Mióta sokat vagyok a legüdébb,
gyerekcipős művészet, a mozi csinálás mesterei között,
rádöbbenhetem, a világ nem is tudja, milyen rosszul mozog.
A csillagok járása, de a nap világítása elhibázott,
merőben haszontalan. Az öregasszonyoknak
fogalmuk sincsen róla, milyen giccsesen halnak meg.
A szerelmesek jobban tennék, ha egymásra se néznének,
mert úgy sincs az a rendező, aki egyetlen mozdulatukat
is elfogadná, hitelesnek gondolná és egyáltalán
mindenkit figyelmeztetnek, hogy hamis az egész!
Az ember, majdnem mindig kimegy a képből.
Intim barátom egy nagy gyár mozi rendezője.
Ismeretségünk elején sokáig azt hittem róla,
hogy szabadon járó őrült. Gyakran ültünk együtt,
estéknként, munka után, magánlakásokban
vagy nyilvános helyiségekben, s döbbenet
figyelhettem, ahogy időnként hunyorít,
egyik kezét szeme elé illeszti, hosszan néz egy bútor
darabra, idegesen int és morog valamit maga elé.
Egyszer egy vendéglőben ültünk, sok ember
egymás mellett az asztaloknál, tejuveglámpák
a fal mellett, zenekar. Barátom nyugtalanul evett,
időnként jobbra nézett, a szomszéd asztal felé,

ahol egy csinos svéd asszony vacsorázott valakivel,
aki biztosan nem volt a férje. A rendező végre
lecsapta a villát s kétségbeesve mondta
az odasiető pincérnek: „oltsák el azt a középső lámpát,
hát nem látja, hogy folt van a homlokán!”
Ezen akkor felháborodtam, mert a gyönyörű svéd nőnek
csak a múltjában lehetett folt, de homloka fehér volt,
s világos, mint a bárányok ártatlan húsa.
Haragosan utasítottam barátomat rendre,
figyelmesen hallgatott, félrehajtott fejjel nézett rám,
miközben becsületsértéseket mondtam neki,
csöndesen szólalt meg, „Jó, egészen jó, csak a
kezedre vigyázz, kérlek, inkább lassabban mozgasd.
A szemkifejezés különben maradhat!...”
Éjfélkor a lakásomon a végtelenről beszélgettünk,
konyak mellett békésen, az energiák harmonikus
körforgásáról, s a matéria latens gáncsairól.
„Igen – vetette hirtelen közbe –, az egészen jó
azzal a végtelennel, egyszer én is próbáltam,
rászántam harminc métert, tudod, egy nő áll
a móló végében és néz tíz méter tengert,
de aztán az igazgatóság kivágta, fárasztja a közönséget.”
Szomorúan állapítottuk meg, a tömeg csak a goromba
giccsekre reagál, nincs érzéke metafizikai kilengések iránt.
Felálltam, hogy szivarért menjek, s ahogy a dohányzó
asztalka felé tartottam, barátom szeme elé kapta a kezét
s kétségbeesve felkiáltott: „Vigyázz kérlek, mit csinálsz,
hiszen kimész a képből.” Zavartan álltam, nem mertem
egy lépést se tenni, kezem homlokomhoz kaptam.
„Túl gyors volt – szólt izgatottan –, ezt kérem még egyszer,
a megállást, aztán egy pillanatig nézz magad elé,
mintha eszedbe jutna valami, amit elfelejtettél,
s aztán kapd a halántékodhoz a kezedet. Különben is –
tette rövid gondolkodás után hozzá, miközben szobám
pókhálós mennyezetére mutatott. – az a sarok felesleges,
oda blende jön, vagy egyszerűen le kell vágni.”
Fölemelt karokkal indultam feléje, hogy lesújtsak rá,
szétmorzsoljam, megtanítsam az élet igazi értelmére,
a hajam zilált volt, szemem szikrázott, mikor felugrott
s ragyogó arccal tapsolni kezdett. – „Kitűnő – ordította –,
most kitűnő, kicsit forgasd még a szemedet, s lóbáld

az öklödet, akkor jó lesz, csak erősebb világítás kell!”
S a falhoz ugrott és felcsavarta a nagy csillárt.
Akkor elkezdtem gondolkodni a dolgon,
s most már igazat adok neki. Azóta sokat szenvedek,
kellemetlen érzés emberek között lennem, a lokálokban
többnyire rossz a világítás, senki sem tud mozogni.
Barátomat egyszer láttam csak csöndesen,
amikor egy amerikai pénzemberrel vacsoráztunk,
aki dollárokat adott egy filmhez.
A bankár kétségbeesetten evett, félig sötétben ült,
rosszul volt megkötve a nyakkendője,
a barátom mégsem szólt semmit. „Naturtsen –
mondotta később, elnézően és diszkrétén.
Itt kell maradni, de borzasztóan vigyázni kell magunkra,
ha jó felvételeket akarunk emlékébe hagyni.
Meghalni nem szabad, mert az giccs.
Meg kell várni szépen, amíg rendező int
s az ember – véglegesen – kimehet a képből.

+ Márai Sándor: *Az ember kimegy a képből.* 1923.

3. Az elfuserált mozifilm

Keserűen neveltünk a füstben és a fényben.
„Még soha nem hallotta férjét ennyit beszélni!” –
mosolygott felesége és kortyolt a söréből.
Szétnéztem, valóban szórt volt a világítás,
Részegen kornyikáló turistákat láthattam,
Kivehetetlen volt tört arcuk a félhomályban,
S a képből ki-kitűntek. Milyen film lehet ebből?
S egyáltalán lehet-e mozi a valóságból?
„Teljesen megzavart – mosolyodott el Léna,
s ivott az abszintomból. – Ő nem mozisínésznő,
de ha igaza van és egy befejezhetetlen
forgatás az életünk, alaposan elkúrtuk,
nem voltunk felkészülve, de mielőtt kitűnnénk
a képből, adhatna még legalább egy tanácsot,
mielőtt kimennénk a Szajna partra, egy hosszú
beállítás szenvedő alanyaiként nézni
a víz végtelen táncát és az elúszó holdat,

milyen legyen az arcunk? Magunkra koncentráljunk,
vagy mégis a világra? Azt hiszi mégsem mindegy...
Ő mindég spontánul élt, én is tanúsíthatom –
nézett futólag énrám, hátradobva vörös sörényét. –
S már késő elkezdni kamerákra figyelni,
főként ha nem is látjuk kik állanak mögötte.”
Felneveltünk. A magyar költő legyintett. Felsőhajtott.
„De hát pontosan ezért mesélte az egészét.
Mégse foghatjuk fel mozifilmnek az életünk!”
És hallgattuk tovább a trombitás virtuóz rögtönzéseit,
még két pohár abszintot, két korsó sört rendeltünk
és révülten meredtünk magunk elé. Dülöngélő
hajóként úszott el a bár. Részeg vendégek
elfuserált mozifilm dilettáns szereplői,
kerengtek körülöttünk. Nem tűntek ki a képből.
És a közös éjszakánk sem akart véget érni.

4. Nincs hová hazamenni...

Másnap is találkoztunk, a szinte üres bárban.
„Azért megvallaná – kortyolt a kávéjából. –
mielőtt kitűnne véglegesen a képből,
hogy a mi sorsunkban megdöbbenően sok
a közös vonás, rímelnék is egymásra
bizonyos események, mint hím, avagy nőrímek.
Mindketten átélhettük, hogy megszűnt ama ország,
amelyik a hazánk volt, legalábbis azt hittük...
Én győztesnek indultam, hittem minden sikerül.
Tévedtem. Becsapott a rohad, kurva élet.
Az örökös ismétlések elkoptatta emlékek,
makacsul visszatérnek, kísértnek, elkísérnek.
Sonkát eszik nagymama, cipszer polgárosszony
egy kassai hentesboltban. Látom elomlani
a rózsaszínű sonkát. Napi sétáján egy gyógyszerétárt is
rendszeresen útba ejt, gyomorkeserűt iszik,
kicsi talpas pohárból. Társalog az idősebb,
cvikkeres gyógyszerésszel, de ez a város már nincs,
idegen lobogó leng a városházán,
hol polgármester volt nagyapám, még a tegnap,
de végleg kitűnt a képből, nem bírta elviselni

a dolyfös új urakat. és nagymama is elment,
fellegről nézelődik. Hangját is hallom néha.
Ha akarnék se tudnék oda már hazamenni.

+ A harmadik párizsi füzet keltezése szerint a versciklus három, egymástól elütő változatát – végül a második mellett döntöttem, ez szerepelt különben az Orosz ábrándokban is – 1924 februárjában írta. „Különös kísérlet – magyarázza Léna nagymama –, egyik része szó szerinti, versbe tördelt idézet a magyar költő egyik írásából, amely a Panoráma című osztrák lapban jelent meg. A lapot átadta neki, hogy láthassa, hogyan ír, de különben a velejét már elmondta, hosszú, elszánt, áradó monológjában azon a felejthetetlen estén, hogy láthassa nagyapád is, hogy ő hogyan ír. Nagy hatást tett ránk a monológ is, a cikk is, egy ideig mi is úgy néztünk mindent, az állandóan változó valóságot, a mozgó világot, mintha filmet akarnánk rendezni és nagyon jól szórakoztunk, mert valami természetesen állandón kitűnt a képből. Évtizedekkel később fordíthatta le néhány izgalmas, Párizsban írott versét, az Emlékkönyv című kötetéből, furcsa nyolc sorosokat, de érdekes módon benne vibrált párizsi éveink hangulata. S akkor olvastuk el németül néhány regényét, a San Gennaro vére című, Nápolyban játszódó regénye nagyon tetszett nekünk, de Márai emigrációban élt, ráadásul Amerikában, hiába fordította volna le, nem talált volna rá szovjet kiadót. – Tatjana Bogdanova

